aña 16
no. 3
1985

SKOL & KOMUNIDAT

SIMAR
SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA



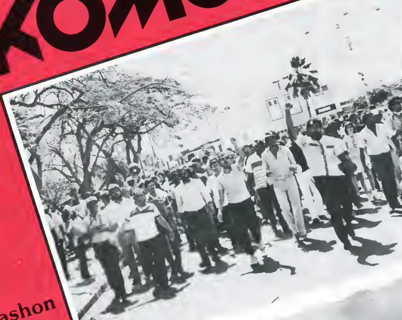


FOTO: ANTHONY CARLO

redaktie: c. tromp, h. oplaat, q. maduro, j. van eer, t. pengel, j. pereira, r. reeberg.
redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36.
bank skol & komunidat: a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff.
drukker: vad.

simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, pob 582, oranjestad, tel. 24219.

bestuur:
burney every, vise-presidente; mirella wijngaarden, 1° sekretario; ebby goedgedrag, 2° sekretario; jaime mata, 1° tesorero; gerrit besselink, 2° tesorero; dolfi kock, komisario; edgar boekhoudt, komisario; ramon todd dandaré, komisario.

SKOL & KOMUNIDAT

1985
aña 16 - no. 3

sindikato di maestronan di aruba

PREISNAN PA ABONO RIBA SKOL & KOMUNIDAT PA AÑA 1985 (10 NUMERO)

- [ ] antias naf. 32,50
- [ ] hulanda ku bapor naf. 32,50
- [ ] hulanda ku avion naf. 55,—
- [ ] otro paisnan ku pabor naf. 32,50

nomber: ....

....

adres: ....

....

manda un chèk of deposita plaka riba kuenta bankario a.b.n. nr. 31.47.886.
manda e formulario aki pa:
skol & komunidat,
cashero 17, aruba, n.a.



FOR DI NOS MESA DI REDAKSHON

PUEBLO TA SINTI SU MES PÈRDÍ I DEFROUDÁ

Awor ku e nubianan di lagrimógeno a pasa (por lo pronto), nos ta kere ku ta apropiá pa saka algun konklushon. Laga nos kuminsa bisa, ku pa nos komo redakshon e eksploshon di rabia kontra e gobernantenan no a bini komo un sorpresa. Nos a sper'e hopi tempo promé kaba, pero ku e mester a bini, esei tabata inevitabel: 'De kruik gaat zolang te water tot ie barst' ...

Desde hopi aña kaba nos a atvertí kontra e maneho fatal di e hendenan aki; fatal, no solamente pa nos ekonomía, pero tambe pa e demokrasia riba nos isla. Ku e siere di Lago (ku, segun nos, ta — en efekto i riba su mes — un 'resultado' di e mal maneho aki) tabata nesesario pa konsientisá e mayoria di e pueblo, pa asina nan diskubrí ta kiko eksaktamente ta andando riba nan isla, ta hopi di lamenta. E preis ku e pueblo, forsosamente, mester a paga p'asina haña sa ku aña aden aña afó el a worde defroudá, sí ta un poko di mas. Forsosamente, pasobra esaki tampoko nos no por a tuma e pueblo mes na malo, esaki tambe ta bin riba kuenta di e lidernan diabóliko di e partido na mando. Pasobra e ta un parti **esensial** di su strategia feros pa tene e pueblo kontento, i konsekuentemente apátiko, ku tur medio ku e tin na su alkanse. Awor ku e medio mas importante — esta e plaka (di pueblo mes!) no t'ei mas pa malus'e, nan berdadero imágen ta saliendo afó pa pueblo.

Sinembargo e daño ku nan a kousa durante mas ku 10 aña largo no por wordo drechá asina lihé i fasil. Akinan nos no ta papia solamente di e daño ekonómiko, ku den e dianan aki ta bini mas dilanti, pero mas bien nos ta referí na e daño mental ku nan a kousa na nos pueblo. Pa añanan largo e pueblo a wordo ☞



mentalmente deformá dor di e hendenan aki, ku e resultado ku e (pueblo) no a mira e realidat mas, ku el a perde tur sentido di demokrasia berdadero, ku el a bira asina dependiente di e partido na mando, ku e no sa kiko pa hasi ora e partido ta pèrdè su poder ... E lidernan a inyektá nan mentalidat oportunista den mente di e pueblo i awor ku no tin basta 'oportunidat' mas, pueblo ta sinti su mes perdí i defroudá.
Esei ta hasi ku awor tin un sorto di 'krisis di outoridat' na Aruba: no tin konfiansa den gobernashon tanten ku e mesun hendenan ku a defroudá na eskala grandi ta na mando. Nos no a haña señalnan fuerte ku e konfiansa ei por pasa fasilmente pa e partidonan di oposishon tampoko. I si kosnan sigui asina, un dado momento por yega asina leu, ku ta surgi un 'vasío di poder', ku — den e sirkunstansianan ku nos ta aden al momento i konsiderando ku ta djis un isla chikito nos ta — por wordo yená masha fasil pa un poder (uno lokal of uno di afó ...) ku ta mes (of ainda mas!) pió ku esun ku nos tin awor. (Aunke hopi hende ta di opinion ku no por tin pió ...)

Resultado positivo pa sindikalismo ...

Pa loke ta trata e movemiento sindikal, nos mester bisa ku e desaroyonan di e delaster tempo tabata masha-masha positivo. E unidat sindikal, ku pa hopi hende di sano huisio lo mester tabata t'ei pa hopi aña kaba, por fin a haña su forma. Nos no por keda sin bisa ku e falta di konfiansa i koperashon i solaridat entre e sindikatonan di Aruba den pasado (i nos no ta eksklui Simar), i e echo ku sierto sindikatonan a desviá for di e prinsipionan sindikal ya for di promé ku aña '77, pa kompromete nan mes ku asuntonan polítiko, tambe a hunga un ròl **importante** den e proseso destruktivo di lokual nos ta den e kulminashon awe ...
Sinembargo: ' mas vale tarde, que nunca', i nos ta spera sinseramente ku e unidat ku ta reina aworaki ainda lo wordo fortifiká i strukturá, p'asina e keda eksistí pa semper. Esnan, manera nos, ku tabatin e oportunidat pa sigui e desaroyonan sindikal di serka, ta konstatá ku ainda ta falta un mihó funshonamento den e union, aunke e forsa-di-akshon ta 100 biaha mas fuerte i firme ku e tabata nunka antes. Nos no mester lubida ku ta **promé biaha** ku tres sindikato a lucha hunto (ku e sosten moral di →

IMPRESHON DI UN WELGISTA

A pasa algo históriko, apesar ku hopi lo trese esaki den diskushon of asta na duda: e simpel echo ku un multitut no mucho grandi, konsistiendo di welgistanan di SEPA/GABA/SIMAR a sabi di konmové komunidat ku nan espírito di lucha, ku nan aktitut di stop di tuma abusonan di un outoridat, ku dia aden dia afó ta trapa nan derecho.
Ora mi ta bisa 'trapa derecho' mi no kier men derecho di e welgistanan so; mi kier men derecho ku ta fundamentalmente ankrá den kada ser humano, esta **e derecho di ser respetá**. Pa añanan largo un diktatura fini, ku a bai ta kresiendo for di e promé añanan ku e partido mayoritario a tuma poder kasi apsoluto, te na e kulminashon di manda 'riot commando' riba un man yen di welgista. E periodo di kresemento di diktatura, bou di kapa di demokrasia, awor aki ta dunando su frutanan amargo. Despues di a usa ....., no, **abusá** di e pueblo, di a manipulá pueblo den un lucha polítiko ku e úniko meta pa engrandesé i enrikesé nan mes. Engrandesé, pasobra e imagen di libertador, e imagen di a hiba un lucha independentista ta pone ku bo ta bría komo e hòmber grandi pa bo pais. Enrikesé, pasobra e meta ku tabata sali for di un sentimento profundo di inferioridat, a hustifiká tur sorto di manipulashon ku balornan fundamental, i ku a kondusí ku te asta e hende Arubiano a dekaí den un estado unda poseshon,



poder i voral plaka (plaka = poder) tabata i te ainda ta su uniko preokuspashon ...
Awor aki poko poko e realidat ta bini na kla. E echo ku ta disidí di manda 'riot-commando' riba e welgistanan ta solamente un atvertensia pa futuro. Si e pueblo aki no sali, kuminsando awe mes, na vanguardia di su derechonan, Aruba lo bai konosé kondishonnan di bida ku solamente nos por a lesa den korant of buki. E pueblo aki no tin otro alternativa, ku bringa pa su dignidat. Tur kaminda na mundo kambionan fundamental a tuma lugá ku violensia, ku tenshon, ku guera ets. I den e aspekto aki lamentablemente Aruba lo no ta un eksepshon.

Palabra ta na nos!!

ARUBA N.A.
A-1986
ONCE A HAPPY ISLAND
Arthur
MART '85

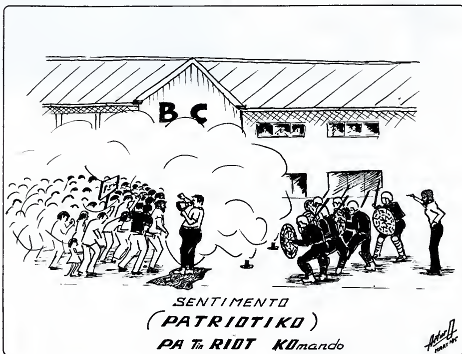
seis di e shete otronan!) for di kuminsamento te final! Ta na nos mes, sindikalistanan sinsero, pa evalua tur kos i drecha mas pronto posibel e eventual mal-funshonamentonan i malkomprondemientonan na un manera sinsero i efektivo. En todo kaso, nos **no** mester kometé e eror (ku a wordo kometé diferente biaha kaba den pasado) pa, ora e sirkunstansianan mehorá i e preshon baha, nos lubida riba e kosnan aki i pèrdè seriedat pa sigui traha pa un unidat fuerte i duradero.

Kiko e forma di akshon di e último welga ta siña nos?

Den e último welga di GABA/SEPA/SIMAR nos por a ripará ku den un komunidat chikito union ta indispensabel pa salvaguardiá un derecho hopi importante, ku ta esun di demostrashon. E kuestion ku no tabatin permit ta algo ku ya no ta wordo diskutí. E forsa di e trahadornan, den e kaso aki trahadornan di gobierno, tabata mas tanto den e forma disidido di hiba akshon i pone preshon riba gobierno. Den otro palabra: e tabata un muestra na gobierno, pero alabes na tur doño di trabou, ku te na sierto limite e trahadó ta dispuesto di tuma kosnan inhusto.
Biniendo bèk riba e forma di akshon, nos por bisa ku e preshon ku e welgistanan a pone riba gobierno, ta un atvertensia serio na gobernantenan i tambe na doñonan di trabou pa nan stòp di abusa di trahadó. Medidanan-sin-mas lo no bai wordo aseptá mas, en todo kaso no pa e welgistanan aki!
E forma di akshon tabata karga un aspekto agresivo, un aspekto di violensia. Hopi ta esnan ku lo bisa ku esaki ta ensera peliger pa e bienestar di komunidat. Esei por ta berdat. E forma di akshon aki tin su aspektonan negativo. Pero riba e aspektonan negativo aki tin algun aspekto positivo. Esakinan ta entre otro e desishon ku e welgistanan a tuma pa defende nan interesnan **te na final.**I e final por ta hopi leu! E grupo di hende aki a mustra komunidat ku ainda tin homber i muher ku ta dispuesto pa bringa pa balornan demokrátiko, pa e derecho di wordo respetá dor di gobierno, doñonan di trabou i kualkier otro instansia of persona. E toke di agreshon aki p'esei ta un atvertensia serio na esnan ku ta nenga di respetá e klase trahadó. E ta indikativo



tambe pa futuro, unda violensia lo por wordo usá, si no duna e klase trahadó e rèspèt ku e meresé.
Si nos wak e situashon finansiero di Aruba, nos ta teme pa futuro. Si mas medidanan wordo tumá, p.e. riba servisionan públiko manera kuido sosial, menos oportunidat pa enseñansa, ets. i di otro banda e entrada di kada famía ta bai atras, i hunto ku esakinan e gobierno aktual ta sigui ku su maneho destruktivo di e último 10 añanan, antó nos ta teme 'lo peor' ...
Aworaki mas i mas hende ta realisá ku no por sigui asina. Ta duel nos sí ku ta te aworaki numa wowo di hende ta habri pa e bagamunderianan di nos gobierno sosial-demokrata. I mas i mas e agresividat ta krese den esunan inosente, voral esnan ku pa añanan kaba ta grita ku e gobierno ta destruyendo balornan fundamental den nos komunidat. Nos ta konsiderá e aktitut di agresividat aki uno positivo, unda e pueblo ta na kaminda di buska su propio identidat, buska pa para riba su mesun pia, buska pa salvaguardiá su porvenir komo ser humano respetá den un **komunidat drechi.**
Un proseso importantísimo a kuminsa ku e lucha aki. Nos ta kere ku awor, ku kambionan drástiko riba tereno sosial-ekonómiko, ku (eventual) kambionan drástiko riba e tereno di struktura estatal dilanti porta, ta mas importante ku nunka ku e agresividat lo keda eksistí, pa nos no kai den un apatía nashonal, unda nos tur lo degradá na un sèt di **mulanan di esnan hambrá pa poder ...** ●



GREGORIO WOLFF:

"Esaki tabata un lucha históriko!"



E persona ku a bria mas durante e último akshonnan sindikal ta sin duda: Gregorio Wolff. El a bria, no pasobra e mes a buska e ròl aki di 'superstar', pero berdaderamente pasobra el a demostrá ku e ta un lider sindikal ehemplar. Den reunionnan ku miembronan, riba kaya, na mesa di negosashon i komo vosero di e tres sindikatonan pa prensa, su aktitut disidido i al kaso i su konosemento di e lucha sindikal a krea rèspèt i atmirashon serka tur hende. Skol & Komunidat a papia kuné un siman despues di e welga i den e número aki nos ta reprodusí un parti di e kombersashon ei.

E luna aki Gregorio Wolff ta hasi 20 aña den e lucha polítiko-sindikal. Na aprel 1965 pa promé bes el a partisipá aktivamente riba e tereno aki, den un demostrashon kontra e invashon merikano na Santo Domingo. Esei a tuma lugá na Hulanda, na unda el a traha i studia te 1975. Despues ku el a regresa Aruba, el a bira miembro di SEPA, den kual organisashon el a yega di funkshoná riba tur nivel: shopsteward, trahador di borchi, skirbidor di pamfleta, miembro di direktiva, ets. Aunke e no ta den direktiva di e sindikato SEPA aworaki, tòg e ta worde involví den e trabounan klave. A base di su konosemento di e lucha sindikal i su eksperiensia, e ta fungi komo konsehero di e direktiva.
Gregorio ta traha na 'Arbeidszaken' awor, na unda el a worde trasladá na aña '81, despues di a welga riba waf. Su aktuashon komo un di e lidernan di e welga ei i tambe e echo ku komo dirigente di SEPA el a ataká fuertemente e aktitut di gobierno i di diputadonan, a hasi ku gobierno a tuma un represaya sindikal pa traslad'e. Na 'Arbeidszaken' awor e ta traha ku e 'werkboekjes', un trabou ku ta basta bou di su nivel, komo ku ta "programmeur/systeemanalist" e ta.

Riba nos pregunta pakiko el a sali for di e direktiva di SEPA, e ta kontesta ku tin varios motibo, e.o. problemanan familiar i tambe pasobra e tabatin e intenshon pa lanta un movimiento nobo. Un movimiento polítiko?
Wolff: "Si polítiko ...., pero no di un partido; un movimiento polítiko ku mester por kristalisá den algo kisas, pero no den un partido. Pero e idea ei a faya bo por bisa, pasobra mi no por a traha dirigí na dje sufisientemente. Voral despues di e seramento di Lago e trabou sindikal a eksigí tur mi tempo."
S & K: "Tasina ku e unidat sindikal ku nos tin aworaki a kuminsa krese despues di 31 di



oktober, ora ku e anunsio di e siere di Lago a sali?"
Wolff: "No, eigenlijk e último 2 añanan tabatin un unidat kaba, aunke e tabata un unidat lòs. Den 'Raadscommissie Onafhankelijkheid Aruba' nos a traha hunto i asina na diferente nivel i na diferente okashon nos tabata bini hunto i fiha nos posishon hunto. Pero nos no tabata organisá manera nos ta aworaki, ku un direktiva ku ta dirigí tur kos. Awor nos tin un struktura; e ta un struktura masha minimal, pero e t'ei."
"Bo ta kere ku, ora e situashon ekonómiko drecha, e unidat sindikal tin un bon chèns pa sigui keda eksistí?"
"E situashon no ta bai drecha 1, 2, 3 no? I e unidat aworaki mester bira un unidat mas estrecho. Por ehempel: antes nos tabatin FESINA; e tabata mas bien un unidat na nivel di dirigentenan. Pero den e último welga aki bo por ripará ku e unidat di base tabata mas fuerte sierto momento, segun mi, ku na nivel di dirigentenan. Mi ta kere: esei mi ta duna balor, e unidat di base. E dirigentenan mester komprondé e señal di e base: e base ta eksigí unidat. Tabata e mesun kos ku e manifestashon di dia 31 di yanüari, unda ku e base, na nivel di masa, a uni. Antó, segun mi, ta trabou aworaki di e lidernan sindikal pa duna atenshon na e yamada aki di e base. Mi ta kere ku esei lo mester wordo kristalisá i profundisá mas ainda, pa hasi e unidat mas estrecho."

"Unidat semper ta bin na promé lugar!"

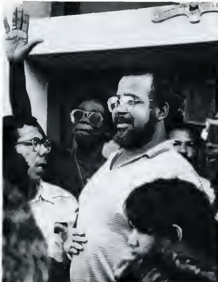
"Kua ta, na bo opinion, e opstákulonan, e peligernan mas grandi pa e unidat sindikal aworaki?"
"Wel, laga nos ta práktiko i sinsero ku otro: den e unidat di SEPA/GABA/SIMAR, segun mi, loke ta fragil aworaki ta e forma di tuma desishon. GABA tin un sistema, SEPA tin un sistema, i SIMAR tin su sistema. Por ta ku tur tres ta bai segun mesun regla, pero tòg sierto sindikato ta usa un otro fòrmula. Esei por ta un problema pa e unidat, pero mi ta kere, na nivel di dirigensia mester buska e mihor manera pa sali for di e problema aki. Ami semper ta bisa: e forma di tuma desishon ta segundario; unidat ta bin na promé lugar."
"Semper?" →

"Semper, semper, den tur kaso e desishon ta segundario na e unidat. Pasobra, si bo wak bon no: kon ta yega na un sindikato? Trahadornan ta uni na un sentro di trabou; nan ta uni i move hunto. Sierto momento ta bin e problema di tuma desishon. Bueno, nan no ta yega na un akuerdo i nan ta traha un mekanismo: un reunion general. E mekanismo ei a bin despues di e unidat, antó nos mester perkurá pa duna e unidat mas kontenido ku e forma di tuma desishon.
Pero, pa bini bèk riba e opstákulonan, tin un otro kos tambe: tin sierto prehuisionan. Dor di pasado escinan a bini. Tin hende ku ta kontra sierto aktitut di GABA; tin hende ku tin algo kontra sierto aktitut di SEPA i tin hende ku ta kontra sierto aktitut di maestronan. Pero eseinan ta mas bien prehuisionan, kosnan ku por wordo solushoná fasilmente."

"Tòg nos kier bai un tiki mas profundo den e kuestion di tuma desishon. Spesialmente for di boka di nos hendenan, esta SIMAR, nos a tende basta krítika durante e akshonnan, tokante e echo ku SEPA i tambe GABA sa tuma desishon sin ku e miembronan ta partisipá aden direktamente. Kon e kos ta hinká den otro?"

"Bon, wak, mi por papia pa SEPA, no. SEPA ta tene un bes pa aña un Kongreso, unda, den 2, 3 dia(i biaha pasá den 5 dia), nos ta delineá un posishon pa e dirigentenan di SEPA. E resolushonnan ei, bo por bisa, ta duna 'carte blanche' pa e direktiva, p'e aktua. Sierto momento, ora statutonan nan ta yama un Kongreso Ekstraordinario i bisa direktiva ku e no ta aktua korekto.
T'asina ku ora un sindikato tin un kantidat grandi (mas ku 1.000) di miembro, e ta traha mihor ku e sistema di shopsteward, delegadonan. Si p.e. SEPA yama reunion general aworaki i e haña 1.200 of 1.300 miembro, pa trata plan di trabou of plan di akshon, bo no por trat'e, bo no por tuma desishon. Desde 4 of 5 aña SEPA a kambia su statutonan i nos a bisa: nos ta bai forma nos kuadronan, e delegadonan, i nos a tene diferente seminario pa nan, pa nan wordo formá.

Nos ta bisa: ta nan ta e kurason di SEPA, pasobra nan tin e konekshon ku e base i nan tin konekshon ku e direktiva. I ora bo elaborá un plan di trabou, bo mester tin hende prepará. Den base bo por tin hende bon prepará tambe, pero mayoria no ta prepará. Antó nos ta preferá di forma un base bon kuadrá i ku nan ta bin na e kongreso i e ora bo ta haña ku desishonnan hopi bon ta sali for di e Kongreso of Seminarionan.
Por ta ku e sistema direkto, esta ku reunion general, ta wordo mirá mas demokrátiko, pero e ta un kuestion di kon bo ta wak'e. SEPA no por funshoná mas a base di e reunion general, no por. E por ta mas demokrátiko, pero e ta menos efektivo; e ta asina 'log' ku bo no por move mas. Unda bo ke pone atenshon: bo ke pon'e na mas demokrasia anto bo ta keda para un kaminda, of bo ke pone e atenshon ku bo ta move tòg?"





sosode un problema grandi, direktiva tin su liñanan grandi kaba pa aktua. Pero ta lóhiko ku direktiva, ora e ta mira ku e kos ta di índole asina grandi, e ta bai bèk serka su delegadonan. Segun e statutonan di SEPA e direktiva mester bai yama un reunion di Konseho di Delegadonan pa 'brief' nan kiko ta pasando, pa tin e kontakto ku e base. Awor, SEPA sa yama reunion general tambe — ku no ta pará den e statutonan — pero den un forma informativo. Pero e no por bai yama reunion general ku su base pa tuma desishon na e momento ei; esei no ta pará den nos statutonan. Asina nos struktura ta. Delegadonan, den e Kongreso anual, ta traha un strategia, un plan di akshon pa SEPA. E direktiva ta haña su libertat e ora ei pa aktua, den e 'stramien' ku a wordo dirigí dor di e Kongreso. Si direktiva no ta tene su mes na e konseho di e delegadonan, e ora ei i segun

"Si, pero den práktika t'asina ku na un reunion general di SIMAR (den temponan 'normal' antó) ta 30 te 50 miembro so ta asistí. Pero e oportunidat t'ei pa tur miembro si; e miembronan asina tin e sentido ku nan ta konta ..."

"Si, pero mi mes a wak diferente reunion general di SIMAR no. I si bo mira e forma di diskutí ... ariba un problema chikito ta keda diskutí komo 2, 3 ora ... Antó kasi bo no ta haña tempo pa 'touch' e problema grandi mes! Esei, segun mi, ta e problema di demokrasia, ku ... berdaderamente: demokrasía ta tremendo, pero ku esei ta pone ku sindikato ta keda para unda e ta, e no ta move ... Pero ya, kada organisashon tin su mihor struktura, su mesun karakter i ami no kier kritiká, den e sentido ku esun di SIMAR ta mihor, of di SEPA, of di GABA ..."

E balor di e lucha

S & K: "Si nos kier bai pone e akontesimientonan sindikal di e último lunanan tras di otro, kon abo lo mira e liña ei?"

Wolff: "Awel, aunke nos tabata traha hunto kaba pa basta tempo, tòg e siere di Lago a duna e 'push', mi ta kere, pa e Unidat Sindikal bira mas estrecho i strukturá. Despues, na novèmber, desèmber, nos a partisipá den e 'Komishon Aruba' (Task Force) komo **un** entidat. Gobierno, doñonan di trabou i sindikatonan-uní: partner igual. Nos a bin eiden ku nos posishonnan riba ekonomía general, lokual, segun mi, tabata e mihó posishon, pasobra loke Komersio a trese ta djis den e **'stramien' bieu:** nan kier adaptá p'aki p'aya. Mientras sindikalismo a trese un **vision nobo!** Gobierno no a trese **nada!**
Despues a bin e asunto di formashon di un Gobierno Nashonal, na yanüari, unda ku nos tabata fuerte pará. Sin tene kuenta ku Komersio, sin tene kuenta ku partidonan di oposishon, nos a keda e úniko partner eiden, ku e partido mayoritario. I a base di un **posishon di prinsipio** di nos, esta e prinsipio di igualdat, nos mester a bandoná e reunion ei, pa motibo ku nos no a wordo rekonosí komo partner igual den su totalidat. Nos a demostrá klaramente einan ku nos ta un forsa outónomo, ku nos no ta tene kuenta ku oposishon, ni ku kualkier otro partido i nos no ta tene kuenta ku doñonan di trabou tampoko. Nos ta un forsa outónomo.
Despues a bin e manifestashon i e unidat GABA/SEPA/SIMAR ku tur su demostrashonnan. E forma kon nos a lucha, si bo wak e, ta un ehèmpel pa Aruba: kon nos a subi kaya ... Nos a mustra pueblo ku **por** lucha kontra abusonan di Gobierno. Segun mi, esei tin un **balor imenso**: e forma i e espíritu di lucha ku nos a demostrá. Esei tambe ta fortifiká e demokrasia, pasobra fundamentalmente nos a lucha kontra desishonnan di un banda, unilateral, desishonnan diktatorial. Nos a mustra pueblo ku bo no mester aseptá e kosnan ei. E lucha sindikal na Aruba a haña un otro karakter i bo ta wak klaramente ku e ta eksigí un kiebra ku pasado, ariba tereno sindikal. Sindikatonan — den un forma sensato — a lucha pa nan derecho, a lucha riba kaya, pero nos a lucha na mesa di negosashon tambe! Nos a demostrá ku →

nos ta prepará ariba tur nivel. Esei a keda klaramente demostrá pa pueblo aworaki."

"Nos *sa* nos responsabilidat!"

"Bo no a sinti e peliger durante e akshonnan riba kaya, ku kos por a sali foi man; ku por a yega sierto momento ku e lidernan no por a wanta e hendenan mas?"

"No, no, nos tabatin nan bon kontrolá. Pasobra, wak, akinan ta trata di tres sindikato. Esei ta e parti faborabel: e ora ei bo tin mas lider sindikal pa guia e masa. E kompañeronan di GABA tabata tene nan hendenan tremendo bon, di parti di SIMAR tambe mesun kos, SEPA igual. E dirigentenan dilanti no tabatin hopi trabou pa hasi, dirigí so, pero e otro dirigentenan tabata hasi trabounan imenso. Pero nos a palabrá tur esakinan, pasobra nos a bisa bon kla ku nos no ta bai hasi bochincha. Nos **sa** nos responsabilidat i nos kier pa wordo respetá komo tal tambe. I esei tabata un kondishon di nos, di tur e lidernan sindikal ku a partisipá na e marcha por ehèmpel, ku tur kos lo bai mas síviko, mas disipliná posibel, pasobra esei lo mester duna e ehèmpel na e pueblo: ku nos ta disidído, pero ku nos ta disipliná tambe."



"Si, pero tòg bo ta ripará, p.e. ora polis a tira gas e diamars atardi ei (12 di mart), ku, a konsekuensia di e violensia aki di parti di polis, tin hende ku ta bira asina 'kayente', ku nan no por kontrolá nan mes i ku otronan tampoko lo no por dominá nan ..."

"Si, wak: a bin e konfrontashon ku e 'riot-commando' no? E ora, e welgistanan a wordo plamá, pero den menos ku 15 minüt nan a reagrupá atrobe, kla pa otro bataya. Pero e ora, e lidernan sindikal a mira ku ta mihó, na e momento ei, pa no bai konfrontá. Pasobra nos no kier eksponé nos miembronan na mas peliger. Nos a pidi nan pa bai bèk nos sede. Nos tabatin tur derecho pa keda einan, pa e forma ku nos a wordo tratá, pero komo lidernan sindikal responsabel, nos a pidi e masa e ora ei pa bai bèk nos sede i no konfrontá mas ..."

Den e siguiente edishon di S & K nos lo publiká e di dos parti di e entrevista aki. E tópikonan di kombersashon lo ta e.o.: un komparashon ku e lucha di '77; e relashon entre polítiko i sindikalismo i e posibilidatnan pa un partido laborista aki na Aruba ... ●

Aktuashon di mando polisial:

Awor ku e akshonnan ta tras di lomba, nos kier a bai bèk riba e dianan di akshon unda tabatin aktuashon di polis. Hopi entre nos (welgistanan) a keda ku un sabor amargo di e aktuashon di "riot police". I hopi tambe ta e preguntanan ku a keda sin haña kontesta.
Skol & Komunidat a purba haña un aklarashon mas profundo di parti di e personanan direktamente responsabel pa polis, pero ni sr. Pedro Bislip komo hefe lokal di polis, ni sr. Walter Kramers komo komisario interino i ni sr. Kock komo inspektor di polis no por a duna nos un entrevista pa motibonan di fakansi, malesa i falta di tempo.
Pa e artíkulo aki nos a hasi uso di e entrevistanan ku Tele Aruba a hasi ku srs. Bislip i Kramers, dia 12 di mart.

DUDOSO?

Reakshon riba e entrevista di sr. Bislip

Sr. Bislip, den su entrevista ku Tele Noticias, ta bisa ku su persona hunto ku mando i kuerpo polisial ta lamentá e susedido di e djamars aki. Nos ta haña esaki masha straño pa un persona den su funshon di hefe lokal di polis, pasobra e ta duna e impreshon ku e no ta pará tras di e òrden pa usa gas lagrimógeno. E impreshon aki ta bira mas fuerte si mira e aktuashon di polis riba djahuebs 14 di mart, unda e situashon tabata mas tenso i polis a tuma un aktitut hopi tolerante i no a hasi uso di gas lagrimógeno pa para e demostrashon.
Sr. Bislip ta sigui bisa ku no tabatin òrden pa usa violensia i polis no a usele. Si uso di un medida fuerte pa plama un multitut pasífiko for di otro no ta wordo konsiderá violensia, anto kon mester kalifik'e?
For di diferente fuente, e.o. polis, nos a tende ku esei si ta un medida violento. Segun informashon, uso di gas lagrimógeno ta wordo apliká den kaso ku e multitut ta armá, sea ku piedra, bòter of otro proyektil, of e masa a skonde tras di un barikada. Nos ta sigur ku na ningun momento durante e demostrashon e welgistanan a hasi uso di un of otro arma, ni di barikada. Ta despues ku polis a pone e bòmnan di huma i e gas lagrimógeno, algun persona a disidí di tira piedra. Den kaso di e barikada, t'asina ku, nos mester pensa antó ku ta e lider di oposishon a forma un muraya tras di kual e masa a skonde. T'asina ku historia semper a mustra ku un akto violento di parti di polis hopi biaha ta kousa un reakshon violento serka personanan ku semper tabata pasífiko. Esaki nos por a komprobá ora ku a tira piedra riba polis. Aki tampoko no mag di lubida e konsekuensianan di e uso di gas lagrimógeno pa públiko. Un grupo den



pániko ta buska kaminda pa kore bai. Un persona ku su wowonan ta pike i yen de awa no ta mira unda e ta bai i lo no import'e tampoko basta ku e sali for di e gas. E por lastimá su mes, (dal den palo di lus, mata, trompiká i kai dal su kurpa) of un otro (trapa riba hende bentá na suela). Fuera di aksidentenan chikito nos mester ta kontento ku nada mas serio no a pasa.
Un punto ku nos ta haña remarkabel ta ku sr. Bislip ta bisa den e entrevista ku e mes no tabata presente pa e bisa kon e situashon tabata, pero ku e kos a mustra ku lo e por a bai fe man. Den nos opinion un hefe lokal di polis ku tin ku duna un òrden na e kuerpo polisial mester ta presente en persona pa e por analisá e situashon bon i tuma e medidanan ku ta korespondé ku tal situashon. Nos sa ku →

hopi medida por wordo tumá di antemano pa ta prepará pa kualkier situashon, pero mester ta asina ku e situashon ta eksihí un sierto medida basá riba realidat di e situashon i no riba suposishon. Akinan atrobe nos por hasi e pregunta: "Ta ki diferensia tin antó entre e djamars i e djahuebs?" Djahuebs tur indikashon a mustra ku e demostrashon tabata mas fuerte den e sentido ku tabatin mas persona den e marcha i e hendenan tabata prepará mentalmente pa un konfrontashon ku polis. Suponiendo ku e demostrashon di djahuebs a mustra ku e lo por a bai fe man, anto esei kier men ku polis lo a akudí na un medida hopi mas fuerte.

Un otro punto ku nos kier trese padilanti ta e asunto di turismo ku sr. Bislip a menshoná den su entrevista. E ta atvertí ku nos mester kuida nos pilar di turismo. Ku otro palabra ta nos ta e kulpabelnan si turistanan disidí di bandoná of no bin Aruba. Manera ku na otro paisnan no tin demostrashon pasífiko! No, sr. Bislip, no ta nos, sino e aktuashon di polis i mui en partikular esun di "riot". Esei ta algo ku turistanan ta spanta p'e, pasobra esei no ta pasa tur dia i menos riba un isla asina chikito. Ki bista bunita esei tabata pa e turistanan ku a pasa dilanti di ofisina di gobierno! I tòg den e mesun entrevista sr. Bislip ta bisa ku e no ta kere ku e demonstrashon di djamars lo tin influensia riba e turistanan aki, pasobra den paisnan grandi e ta algo masha normal. Riba e punto aki sr. Bislip ta kontradesí su mes. Di un banda e ta bisa ku nos mester kuida turismo i di otro banda e ta bisa ku e demostrashon i aktuashon di polis no tin efekto riba



turismo. Segun sr. Bislip ta dependé kon e informashon wordo transmití pa eksterior; e por ta di un forma ku no ta kumbiní nos. Kier men si un turista of kualkier persona lokal kier duna su vershon di e realidat ku na Aruba polis a usa gas lagrimógeno kontra un grupo di manifestante pasífiko, e no mag di hasié pa e no perhudiká nos turismo of e tin ku gaña ku tabata un enkuentro amikal entre dos grupo.

E delaster punto ku nos kier reakshoná ariba ta ku sr. Bislip ta bisa ku e welgistanan a blòkiá e kayanan i polis despues di a usa tur táktika a disidí di usa gas lagrimógeno. Esaki no ta kompletamente bèrdat. Por bisa ku mainta sí demostrantenan a blòkiá bulevart dilanti ofisina di gobierno, pero despues ta polis mes ta sera e kaya pa tráfiko. Agentenan polisial a dirihí e tráfiko den otro direkshon i di e forma ei a kolaborá ku e demostrantenan por a sinta of para riba kaya. Pues na momento ku gas lagrimógeno a wordo usá no por papia mas di blòkiamento di kaya. →

(G.O.C. 19/3/85)

VERKOOP ALCOHOLISCHE DRANKEN VOORLOPIG VERBODEN

19-3.

Beraad begonnen over staking op Aruba

Van onze verslaggever

ARUBA/ DEN HAAG — De vakbonden en het bestuurscollege op Aruba zijn donderdag breed beraad begonnen over het conflict over de korting van tien percent op de overheidssalarissen. Ook de verenigingen van handel en industrie doen mee. Op advies van de ondernemersvereniging ATIA heeft gezaghebber (burgemeester) Bislip de verkoop van alcoholische dranken verboden.

Bij demonstraties van stakende ambtenaren en onderwijzers werd dinsdag duidelijk dat veel van de opwinding moest worden toegeschreven aan drankmisbruik. De situatie escaleerde toen de politie traangas ging gebruiken. Vandaar het alcoholverbod, aldus de voorzitter Robles van ATIA.

Er waren donderdag minder stakers dan voorheen. Er heerste 's middags spanning in de straten van Oranjestad over het verloop van het beraad onder leiding van landsbemiddelaar Eddie Maduro. Het bestuurscollege had voorgesteld om de salariskorting een maand op te schorten en te vervangen door een ander plan als het bezuinigingsbedrag op de begroting maar gelijk zou blijven. De bonden van overheidspersoneel hadden dat idee al verworpen toen het beraad begon.

Volgens voorzitter Robles van ATIA gaat het de bonden in de eerste plaats om het verdwijnen van het bestuurscollege, dat geheel uit politici van de MEP bestaat. „Voorzitter Geerman van de Bond van Gouvernementsarbeiders, GABA, wenst greep te krijgen op het bestuursbeleid. Zo eist hij inzage van de jaarrekeningen van het eilandsbestuur, maar dat is een onaanvaardbare inbreuk op de democratische spelregels. Wij hebben de bonden voorgehouden dat alleen een motie van wantrouwen in de eilandsraad of anders de verkiezingen van het komende najaar in een ander bestuurscollege in het zadel kunnen helpen", aldus Robles.

Robles is het eens met de kritiek op het beleid van de MEP van Betico Croes.

„Er heeft zich een desastreuze verspilling voorgedaan, maar ook doordat het ambtenarenapparaat om electorale redenen enorm werd overbemand door de MEP. Dat overheidspersoneel eist nu het aftreden van het MEP-bestuur. Men zou beter moeten weten", aldus Robles, die geen voorspelling wilde doen over de afloop van het beraad van het bestuurscollege met de sociale partners. ●



Kisas bo no tabata sa, pero Hulanda tambe tin su 'Diarionan' ... (ku ta sita ken ku ta ...)

Reakshon riba e entrevista di sr. Kramers

Sr. Kramers ta kuminsá bisa ku polis a wordo enfrentá ku algo ku no ta tur dia nos ta haña i mester a tuma medidanan ku en bèrdat no tabata plasentero. Kiko presis sr. Kramers kier men ku "algo ku no ta tur dia nos ta haña", nos no sa. Si ta e demostrashon e kier men anto esei ta algo masha normal ku a yega di pasa masha hopi den pasado. Si ta e tenshon e kier men, esei tampoko ta algu nobo. Den akshonnan awor i den pasado welgistanan masha poko a sigui polis su avisonan, pero tòg nunka tabatin e nesesidat pa aktua di un forma fuerte kontra nan.



Sr. Kramers ta papia di toleransia pa parti di polis e dia skur aki. 2 or di mèrdia e demostrantenan mester a bandoná e lugar lokual no a sosodé i banda di 2.30 ya polis a usa gas lagrimógeno pa kore ku nan. Djahuebs polis atrobe a informá kon tolerante e lo ta i no tabatin duda ku sr. Josefa kier a mustra su outoridat. Su aktitut kaba tabata sufisiente prueba ku e dia aki polis lo aktua mas fuerte ainda. Grandi tabata nos sorpresa ora ku den e momentonan di tenshon durante e demostrashon polis a mustra kiko realmente ta toleransia dor di duna su koperashon pa e marcha yega na un bon fin. Un kambio di aktitut inekesplikabel. Of podisé polis mes a spanta pa su aktuashon djamars? Un otro punto riba kual nos kier hasi remarka ta ku sr. Kramers ta bisa tekstualmente: "E públiko, e demostrantenan tabata pará kanto di kaminda. (..........) nan a subi riba kaminda i ta'tin asta di nan ku a kai sinta abou. (..........) a papia ku e lidernan sindikal ku algun di nan mes a kai sinta abou. I n'e momento ei mester a "treed op" kontra nan."

Nos ku tabata einan por bisa ku no ta esei tabata e momento, sino ora ku algun lider di oposishon a disidí di para dilanti di e grupo di welgistanan. Nan a wordo saká afó i ta e ora ei polis a tira e gas. Sr. Kramers ta kontesta un pregunta tokante violensia di parti di e demostrantenan di e manera aki: "No. Manera ku mi a kompronde no. (..........) Pero no tabatin violensia ....." Nos pregunta ta keda pakiko polis a aktua di tal forma antó? ●

GRAWATA

Un kos pa pensa: "When somebody is raped, the whole country wants the rapist to pay for it. When a whole community gets raped, nobody gives a damn ..." ('60-minutes')

***

M'a tende ku polis ta kuminsa sospechá sierto sindikalista di bon vishon en konekshon ku e kimamento di Plaza Shopping Center aña pasá ...

***

E komersiantenan semper ta probechá di tur kos: awor Bali ta ofrese, banda di su Nasi Goreng i Rames, Un Nasi Lagrimógeno ... (Betico, ku ta un fiel bishitante di Bali, a laga nos sa ku e ta hañ'e un tiki amargo ...)

***

Diputado Henriquez na Tele Aruba: " ... ta pa e último biaha ku e stakingsdagennan lo wordo verspreid over di 3 luna!" Nos kontesta: "Si nos mester staak un maal mas, pa nos wordo gerespecteerd, anto bo dagennan ta geteld!"

***

Pakiko eigenlijk nan a inventá nòmber asina bunita manera 'Fondo Nashonal' i 'Fondo Mediko'? Nan por a yamanan gewon: 'Fondo pa burako nr. 1' i 'Fondo pa burako nr. 2' ...

***

I den e protokòl di 30 di yüni benidero nan por ta mas stret ainda: 'Fondo pa elekshon'; 'Fondo pa partido'; 'Fondo pa Concorde', 'Fondo pa The Pub'; èts. ...

***



Als Jan de Ruyter zich nu nog één keer vergaloppeert, moet ie toch werkelijk zijn naam laten veranderen ...

***

Die eerste twee lettergrepen van het woord AHATA geven je de (verkeerde) indruk dat ze het wel door zullen hebben ...

Si Nel ta logra posponé e tratamento di e kaso di/ku/kontra Charro te despues di 1/1/86, e ta gan'e sigur ...

***

Betico no a skohe Melchior por nada: e nomber mes ta fet hopi bon den su lucha sagrado ...

***

Als Melchior en van der Stee die $ 1.000.000 van de Nederlandse regering weten los te peuteren, dan is die dus ook (alweer) corrupt...

***

Kojak-Josefa pa Ramon: "Si boso no hala atras aworaki mes , nos ta bai tira 'traangas', b'a kòpi?" Ramon, algun rato despues: "Si, pero mi no tabata sa kiko 'traangas' ta nifiká; ami ta papia papiamento!"

***

Diputado di Finansas durante e negosashonnan: "E presupuesto di Gobierno ta yen di ilushon i spirito!" Awor sí nos ta kompronde e 'bokkesprongen' straño ku ta surgi ...

***

Bon konseho: Bira diputado of minister (preferiblemente di Trafiko i Komunikashon) i bo ta haña e pleno derecho di libertat di opinion i ekspreshon ...

***

Awor ku nos a haña un lugá di para outo ku a wordo promoví ku e nòmber 'Plasa di Himno i Bandera', ke ubo di batisa e pida dilanti Bestürskantor: 'Kaya di Huma i Lágrima ' ...

***

Awor Aruba a bira un hermana isla di e regimennan diktatorial di Amerika Latina. Nos a haña gas i 'prikkeldraad' aserka; korupshon nos tabatin kaba. Poko, poko nos ta logra algo tòg ...

***

"Uso di gas no ta violento." E aña eskolar nobo e lo wordo introdusí na tur skol komo kastigo pasífiko ...

***

Problema grandi pa Betico den e dianan aki: 'unda mi ta mara mi BET-O-FIBI: na 'Bali-pier', na Concorde, of na 'Rogers Beach?'

***

Libertat di ekSPOKIshon?

***

Si bo weita ku Don Fraudio Mepduro ta bria den e programanan di TV di e hendenan di 'Ban ku Mama Maria', te ainda bo no ta kompronde kiko eigenlijk tin tras di e movimiento aki?



Relato kronológiko di e lucha sindikal

Na mart 1984, despues di un viahe pa Venezuela, Promé Ministro di Antiyas, sr. Don Martina, na su regreso ta deklará ku Lago ta obsoleto i ku pa e motibo aki un eventual siere di e refinería no por ser ekskluí. (lesa S&K di mei '84) Sr. Betico Croes, den su reakshon ariba e deklarashon aki, ta desmentí esaki, i ta bisa ku sr. Martina kier bruha tera. Sr. Croes ta enfatisá ku Lago no por ta obsoleto, pa motibo ku den e ultimo 7 añanan, Exxon a invertí 400 miyon florin di dòler na mantenshon di e refinería.

Dia 31 di òktober, apenas 7 luna despues di deklarashon hasí pa sr. Croes, Exxon ofisialmente ta anunsiá e siere di Lago entrante dia 31 di desèmber 1984. Pa e pueblo trahadó esaki ta nifiká ku 976 trahadó lo keda sin empleo. Na e kantidat grandi aki por añadí 1300 mas, ku ta empleá den otro sektornan, p.e. kontratista, lokual ta nifiká ku e kantidat di desempleo lo oumentá konsiderablemente.
Pániko ta reina bou di e pueblo obreril. Gobernantenan ta hasi uso di e situashon aki pa abusá un biaha mas di nos pueblo. Usando e siere di Lago komo ekskusa, nan (esta Betico ...) a disidí ku esnan empleá na Gobierno mester bai entregá 10% (i despues un 15% mas) di nan salario pa tapa e burako gigantesko den e presupuesto. E desishon aki, tumá UNILATERALMENTE, ta demostrá un biaha mas e falta di vishon pa gobernà. En bes di traha un plan bon ekilibrá, nan ta kore tuma e desishon pa kòrta salario di trahadó publiko ku 10 te 25%, pa tapa un burako ku a wordo krea dor di malgastamento di plaka dor di nan mes.
Trahadónan di Gobierno no por akseptá tal medida pa motibo ku:
1) den pasado Gobierno a demostrá di no ta kapas pa gobernà, planifiká i a malgastá nos plaka (300 miyon????)
2) Trahadónan ta konsiente ku mester yuda pa sanea e situashon deplorabel ku nos ta aden i ta dispuesto tambe, pero NO SIN MAS I NO SIN PARTISIPASHON REAL!!
Sindikatonan ta pone nos gobernantenan na altura di nan punto di bista, pero nan ta nenga di bini bèk ariba nan desishon, usando "Lago" komo motibo.



Dia 31 di yanüari, trahadónan ta demostrá nan malkontento den forma di un marcha di protesta eksitoso.
Gobierno ta reakshoná e mesun anochi ku un karta den kual e ta pone sindikatonan na altura ku entrante dia 1 di mart lo rebahá salarionan ku 10%. En konekshon ku esaki, Gobierno kier tende "konseho" di sindikatonan dentro di 7 dia. Si sindikatonan no reakshoná dentro di e termino stipulá, Gobierno ta asumí ku sindikatonan ta bai di akuerdo ku e rebaho aki.
Dia 4 di febrüari sindikatonan ta reuní ku diputadonan v/d Kuyp i Henriques, pero nada no ta sali for di e reunion aki. Nan ta rekomendá sindikatonan pa bai G.O., ku lo tuma lugar dia 5 di febrüari. Sindikatonan ta pidi pa posponé e reunion aki i ta proponé pa primeramente nan negosha riba e kuestion aki direktamente ku B.C.
B.C. ta bai di akuerdo i negosashon ta kuminsa. Den e reunion di dia 19 di febrüari diputado v/d Kuyp ta bisa ku mester por yega na un akuerdo dentro di dos siman.
Riba dia 25 di febrüari Sindikatonan ta risibi un invitashon pa un reunion di G.O. dia 26, mientras negosashonnan ta andando ainda. E desishon pa rebaha salario i sueldo ku 10%, entrante 1 di mart 1985, ta wordo efektuá. Sindikatonan no ta atendé e reunion aki, pa motibo ku nan ta eksperiensiá e aktitut di gobernantenan komo sin respèt i falta di seriedat i e situashon ta bira eksplosivo. Si gobernantenan no kier negoshá, nan mester para responsabel pa e konsekuensianan.

→



Djabierne 1 di mart:

Sindikatonan SEPA, GABA i SIMAR ta yama un reunion general na I.O.W.U.A. Recreation Centre.
Ta keda disidí ku:
1. Ta manda un telegram pa B.C. pa revoká su desishon UNILATERAL pa kòrta salario ku 10% i pa sigui negoshá ku Sindikatonan riba medidanan.
2. Si B.C. no reakshoná prome ku djaluna 4 di mart pa 6.00 or p.m., lo kuminsá ku akshonnan djamars mainta di 7.00 pa 10.00 or.

Sindikatonan ta trese padilanti ku mester stipulá e reglanan di negosashon promé. Gobierno ta bai di akuerdo ku esaki. Stipulashon di e reglanan aki ta dura te 3.45 or p.m., despues di kual representantenan di B.C. ta pidi un "schorsing" te 5.30 or.
6.30 or p.m.: Representantenan di B.C. ta regresá. Ta sigui deliberá riba e reglanan.
8.30 or p.m.: E protokòl ku 5 punto di akuerdo ta keda kla, pero no por wordo firmá pa motibo ku representantenan di B.C. ta duna di konosé ku nan no tin mandato pa firma esaki. Ariba petishon di e Sindikatonan pa bai buska e mandato aki pa asina e protokòl por wordo firmá i por inisia ku negosashon, Sindikatonan ta haña komo respuesta ku esaki no ta posibel.





Djaluna 4 di mart:

4.15 or: GABA, SEPA i SIMAR ta risibí e siguiente informe di B.C.:
Ta pa motibo di pèrdidanan grandi asosiá ku e siere di Lago no ta keda Gobierno otro alternativa, sino baha e salarionan ku 10%.

Djamars 5 di mart:

7.00 pa 10.00 or a.m.: Reunion ku miembronan di SEPA, GABA i SIMAR na I.O.W.U.A. Recreation Centre, siguí pa un parada di outo riba Boulevard pasando dilanti Bestürskantor.
Atardi: Sindikatonan ta risibí un telegram di Gobierno di Aruba ku e petishon pa sinta na mesa djarason mainta, 6 di mart, na Hulpbestuurskantoor na Noord.
Sindikatonan i Komishon di akshon ta evaluá e situashon i ta tuma e desishon:
1. Pa para tur akshon temporalmente.
2. Ku lo bai reuní ku Gobierno Insular pa 10.00 or a.m. (muestra di buena fe).
3. Ku lo evaluá e situashon despues di e reunion ku Gobierno. A base di e evaluashon aki, lo bini **negosashon** òf **akshon mas pisá.**

Djarason 6 di mart:

10.00 or a.m.: Sr. v/d Kuyp, kende a presidí e reunion, a puntra Sindikatonan kiko ta nan alternativanan. Segun e, B.C. ta dispuesto pa revoká e 10%, si Sindikatonan ta bini ku alternativanan faktibel.

Djahuebs 7 di mart:

Mainta: Representantenan di Gobierno a haña e mandato pa firma e protokòl. Despues di e firmamento ta inisiá un otro reunion.
Puntonan di agènda proponí pa Sindikatonan:
1. Revokashon di 10%;
2. Negosashon ariba e 10% proponí pa Gobierno.
Puntonan di agènda proponí pa Gobierno:
1. Entrega di 20% (adishonal??) di salario.
2. Retiro di personal.
Despues di un diskushon e siguiente 2 puntonan di agènda:
1. Revokashon di 10%.
2. Retiro di personal.

→

MART







T1985



Negosashon ariba punto 1 ta kuminsá. Sindikatonan ta trese diferente proposishon sano pa purba yega na un opinion komun ariba punto 1. Gobierno ta keda para riba ku e NO ta bin bèk riba su desishon di 10%. Sindikatonan no ta mira e nesesidat pa sigui ku e reunion si Gobierno ta mantené e posishon TERKO aki, i ta terminá esaki. Na final, Gobernantenan ta hasi un apelashon riba Sindikatonan pa sinta na mesa a korto plaso pa negoshá ariba alternativanan pa e 10%.

Djasabra 9 di mart:

10.00 or: Sindikatonan GABA, SEPA i SIMAR, hunto ku komishon di Akshon ta yama un reunion general na Cas di Cultura, durante kual miembronan ta:
1. Sostené e plan di akshon, proponí pa e Komishon di Akshon.
2. Disidí di bai den welga pa un periodo indefiní entrante djaluna 11 di mart, esta kuminsando for di djadomingo mei anochi.
Merdia: Sindikatonan ta manda un telegram pa B.C., bisando ku nan ta dispuesto pa reuní ku B.C., pero ku e akshon ta sigui den forma di un welga total.

Djadomingo 10 di mart:

Atardi: Sindikatonan ta risibi un telegram di B.C., den kual nan ta wordo invitá pa un reunion na Bestürskantor.
6.00 or p.m.: Reunion a inisiá, presidí pa Sr. E. Maduro, mediador di Gobierno. Sindikatonan ta entregá nan proposishonnan na Gobierno i ta mustra Gobierno ariba e echo ku e mester revoká su desishon di 10%. Gobierno, sinembargo, ta keda para riba su punto di **NO TA REVOKA,** pero si ta deklará ku e ta dispuesto pa sigui papia. Sindikatonan di nan banda a mustra sr. Maduro ariba e echo ku ta imposibel pa negosha ariba un asunto, ora ku e desishon ya ta tumá. REUNION A TRANKA.

Djaluna 11 di mart:

PROME DIA DI WELGA

7.30 or a.m.: Welgistanan a reuní na Centro di Bario Dakota pa haña e ultimo informashonnan. Despues di esaki a sali un parada di outo pa B.C. di un manera **ESPONTANEO,** kual a bai di un manera ordená.





Djamars 12 di mart:

DI DOS DIA DI WELGA KU A BAI DEN HISTORIA KOMO "**DIA DI HUMA I LAGRIMA**"

7.30 or a.m.: Welgistanan ta bolbe reuní na Centro di Bario Dakota, drentando asina e segundo dia di welga. E kantidat di welgistanan a oumentá. Trahadornan a bolbe sali masalmente i disidido pa ofisina di Gobierno. Einan lidernan di e 3 sindikatonan a entregá na Gezaghebber e

→

firmanan di protesta kontra e entrega di 10%.
Gezaghebber ta yama un reunion di urgensia ku e diputadonan (kualnan no a presentá na e reunion di Eilandsraad e mainta ei), ku e meta pa yega na un desishon den kurso di dia. Welgistanan, ku mientrastanto tabata para pafó, no a akseptá esaki i a eksigí un ora fiho. Gezaghebber a primintí ku pa 2.00 or di mèrdia desishon lo wordo anunsiá via telèks, mandá na e sedenan. Welgistanan no a aseptá esaki tampoko i a kuminsá pone mas preshon e.o. den forma di un "sit-down" ariba kaya, di e forma aki paralisando e trafiko.
Mèrdia: E tres presidentenan ta haña òrden di polis pa terminá e demostrashon pa mas o menos 2.00 or, sino lo aktua mas duro. Welgistanan no a hala tras pa e anunsio aki.
2.20 or: "Riot-Commando" a presentá na e sitio, marchando riba e multitut di demostrante. Esakinan, sinembargo, no a kobardiá. Nan a saka bandera di Aruba i bou kanto di nos Himno Nashonal, a efrentá sin miedo e "Riot-Commando". Parlamentarionan di oposishon, ku kier a partisipá e momento ei, a wordo saká pa e demonstrantenan, pa motibo ku nos tabata di opinion ku esei tabata un konflikto laboral i no polítiko.



"Riot" ta tira bòm di huma, siguí pa gas lagrimógeno ariba e demonstrantenan henter dia a **demostrá** di un manera **pasífiko**.
Un rato promé ku e medionan violento aki a wordo usá kontra nos pueblo, B.C. a duna komo kontesta ku:
1. E ta dispuesto pa revoká e desishon di 10%, si por yega na un akuerdo riba alternativanan faktibel.
2. E ta dispuesto pa implementá ahustashonnan nesesario, si yega na un akuerdo.
3. Sindikatonan mester terminá akshonnan imediatamente pa habri kaminda pa sigui negoshá.
Atardi: E tres sindikatonan ta evaluá e situashon pa asina determiná kiko lo ta e →

REVOKA
PARTISIPASHI REAL
10%
DEMOKRASIA ?

siguiente paso.
U.P.A. ta duna di konosé ku e tambe lo drenta den akshon.
Anochi: F.T.A., N.A.P.B.-afd. Aruba, A.B.V., U.E.A., i Kamer van Koophandel, ATIA i AHATA a reuní ku B.C. pa intermedia den e konflikto.

Djarason 13 di mart:

Madruga: For di e reunion, ariba menshoná a sali e siguiente protokòl:
1. **Posponé** e redukshon di salario di 10% te dia 1 di aprel.
2. E tres sindikatonan i B.C. lo negoshá pa yega na un redukshon di gasto ku por lo menos NAF. 8.3 miyon den aña 1985.
3. Na e negosashonnan aki tur e sindikatonan i asosashonnan komersial lo ta presente i por partisipá den kaso di konflikto.
E protokòl aki a ser rechasá dor di e sindikatonan pa motibo ku B.C. no a revoká su desishon.
7.30 or a.m.: Demonstrantenan a bolbe reuní na C.B.D. Sosten a krese tremendamente. Brandweer i F.C.C.A., tambe a disidí di sostené e lucha.





Djahueps 14 di mart:

6.30-7.00 or a.m.: Sindikatonan ta yama demonstrantenan pa forma "Picket Line" na:
1. WEB
2. Aeropuerto
3. Telefoondienst
di 7.00-8.00 or: Forma "Picket Line" na Bestuurskantoor.
Kamindanan ròndt di Bestuurskantoor tabata kompletamente será ku waya i tabata wordo vigilá door di "Riot".
Demonstrantenan ta reuní den Wilhelminapark. Akshon ta sigui den forma di un marcha, ku, danki na e bon koperashon di polis i "riot", ta bai pasífiko i ordená.
2.00 or p.m.: Representantenan di e Sindikatonan ta asistí na un reunion ku B.C., yamá pa e mediador di Gobierno, sr. E. Maduro.
Atardi: Mientras ku reunion tabata aden, demonstrantenan a sigui ku akshon. E biaha aki den forma di un parada di outo ariba kareteranan prinsipal di nos isla.

Djabièrna 15 di mart:

DI SINKO I ULTIMO DIA DI WELGA.
7.30 or a.m.: Demonstrantenan ta bolbe presentá na C.B.D. Despues di a komponé un kantika di welga, nan a sali pa 'Sociale Zaken', kaminda nan ta duna sosten moral na e lidernan sindikal ku ta negoshando ku representantenan di B.C. pa yega na un akuerdo protokolar.
4.30 or p.m.: Un akuerdo a keda lográ: e desishon di baha salarionan ku 10% entrante 1/3/85 a keda REVOKA. A konsekuensia di e protokòl di Noord (7/3/85) lo mester wordo **negosha** (durante 7 dia) ariba un plan di urgensia pa trata di saneá e situashon finansiero, inkluyendo rebaho di gastonan di salario. Si no yega na un akuerdo, i B.C. ta tuma un desishon unilateral, sindikatonan tin e derecho di bai den akshon atrobe.
7.00'or p.m.: Despues di un evaluashon profundo di e protokòl, Sindikatonan a yama un reunion ku nan miembronan den C.B.D., kaminda e protokòl a keda akseptá.
Mas lat den anochi e protokòl a keda firmá.
→

Fase 1 di nos lucha a terminá!



ACUERDO

Aruba, 7 maart 1985

Territorio Insular di Aruba y Sindicatonan SEPA-SIMAR y GABA den reunion 6 maart 1985 ta conveni lo siguiente:

1. Tur asuntonan di importancia cu ta concerni e posicion juridico y condicionnan di trabao di trahadornan di Gobierno Insular ta wordu NEGOCIA.

2. NEGOCIACION ta ensera cu ariba tur asunto ariba menciona e Sindicatonan ta presenta nan proposicion cu tur informe concreto respecto esaki.

3. A base di respet mutuo partidonan lo haci lo maximo pa yega na un opinion COMUN cual ta wordu concretisa pa medio di un ACUERDO.

4. E acuerdo menciona lo mester pasa via e CANALNAN LEGAL EXISTENTE pa formalisacion di e acuerdo MANERA E TA.

5. Partidonan ta gonciente cu e negociacion no por reemplasa e PROCEDURA LEGAL existente, pero tur asuntonan menciona den punto 1. lo ser entama segun E ACUERDO AKI.

Conveni den reunion teni na Oficina Auxiliario di Gobierno na Noord entre Sr. M.Henriquez y Sr. J.van der Kuyp representando Teritorio Insular di Aruba y Sr. C. Geerman representando G.A.B.A., Sr. M.A.Tromp representando S.E.P.A. y Sra. B. Every representando S.I.M.A.R.

Sr. J.van der Kuyp

Sr. M.Henriquez

Sra. B. Every, S.I.M.A.R.

Sr. M.A.Tromp, S.E.P.A.

Sr. C.Geerman, G.A.B.A.

Libertat di opinion



**E siman di welga tabata un siman hopi turbulento den diferente sentido. Radio tabata hopi skuchá den e dianan ei: tur hende kier a keda na altura di loke tabata sosodé.
Radio a hunga pues un papel hopi importante, espesialmente den sentido di dunamento di informashon, notisia.
Dos emisora hopi skuchá tabata Radio Carina i Voz di Aruba/Canal 90. E emisoranan aki den nan afán pa kubri tur e susesonan, pa komuniká mas tanto posibel ku nan oyentenan, a haña nan mes konfrontá ku un problema basta serio.
Skol & Komunidat a kombersá ku Albert Dieffenthaler di Radio Carina, ku Albertico Arends di Voz di Aruba/Canal 90 i ku Karel Vis, hefe di Landsradiodienst.**

ekspreshon na peliger?

Albert Dieffenthaler:

"Men zoekt spijkers op laag water".
"Tristo ta ku tin hende ku ta haña ku nan mester yama minister pa bisé ku den tal i tal programa nan lo a instigá pueblo. Esei a pasa den e siman di welga. Minister Laclé, di Tráfiko i Komunikashon, a yama nos e ora ei pa puntra kiko ta bèrdat di loke e hendenan a kont'e. Nos a haña bishita despues di un amtenar di Landsradio ku kier a skucha e sinta di e programa di tur mainta di Lenny Denz. Lenny Denz a bisa mas o menos lo siguiente:
Habri wowo, lanta 'riba. I despues: *Mayornan, si bo ta sinti simpatia p'e welga, lo ta bon pa konsiderá pa no manda bo yu skol.*
Despues di a studia e sinta, e amtenar a konstatá ku no ta trata di instigashon i e asunto a kaba".
Pero Albert Dieffenthaler ta di opinion ku e no por traha asina i el a disidí di bai for di aire pa un tempo limitá.
El a hasi esei komo protesta kontra *e mentalidat di redashi, di intimidashon* ku ta eksistí serka sierto hendenan riba nos isla, kontra e hendenan ku ta konsiderá komo nan tarea pa yama un minister na telefon pa hasi redo i pa papia mentira pa pone e minister aktua, en realidat intimidando e minister.

Albertico Arends:

"Nos a haña un telegram for di Minister Laclé. Un atvertensia? Dependé kon bo kier interpret'e. E kontenido di e telegram ta lo siguiente:
— "Gisteren, 12 maart 1985, is geconstateerd dat uw radiostation gedurende de dag programma's uitzond die qua inhoud in strijd zijn met uw vergunningsvoorwaarden, opgenomen in Landsbesluit (...) en in het bijzonder in strijd waren met uw verantwoordelijkheden als vergunningshouder".
Mi ta worde molestiá masha hopi. Un siman promé ku e telegram aki mi a haña un otro telegram ku ta bisa pa manda teksto di un sierto programa. Pero ta masha telegram mi a haña kaba.
Loke ta pasa ta ku e hendenan ta skucha radio, antó nan ta kuminsá yama Vis, ku ta hefe de Landsradio, tin biaha nan ta yama te Kòrsou e persona ku ta minister, pa bisa nan ku tal station a hasi tal i tal kos. Tur ora ku tin un notisia na radio ku ta bisa algo, nada grave, di sierto grupo, mesora nan, sabiendo ku nan hendenan, nan amigonan ta okupando e puestonan kaminda nan ta kontrola e libertat di radio, nan ta kore yama e hendenan ei i e hendenan ei mesora ta hasi un vruminga bira un olefante, kuminsá yamabo na telefon, mando bo telegram.
Nan ta interpretá e vergunning manera nan kier.
Nos no a "kies partij". Nos no a bisa ku e sindikatonan a hasi bon, ni ku nan a hasi malo.
Den e dianan ei Voz di Aruba su trabou tabata hopi duro. Nos a trata di kubri e akontesimentonan lo mas mihó posibel. E trabou tabata duro, pasobra fuera di e parti tékniko i e movemento konstante, nos tabatin mas kontratiempo pues".

Karel Vis, hefe di Landsradio Aruba

"Gobierno di Antias ta obligá di tene su mes na e reglanan di ITU, entre otro e reglanan ku ta bisa kon un emisora mester komportá su mes. A base di esei Gobierno di Antias a traha e "Nationale wetgeving", ku tin sierto reglamento ku tur e emisoranan mester tene nan mes na dje. Nos por splik'e a base di e vergunning di e emisoranan".
"Tabatin transmishon dia 12 di mart, transmishon for di un mobil-unit di un di e emisoranan, i tabatin sierto "strekking" ku a worde usá durante e programa ku no tabata kuadra ku e "vergunnings-voorwaarden".
Awor, bo tin un otro problema tambe: *kon leu bo por permití un emisora bai?* E emisora tin su responsabilidat versus e pueblo pa duna notisia, pero fuera di esei tambe e tin un responsabilidat ku gobierno pa tene su mes na e kondishonnan di e vergunning.
Awor, e problema di nos ta pues, si bo sa kon leu bo por bai ku un hende, bo ta bisa ku bo no ta limit'e den libertat di ekspreshon. I esei tabata un kaso mashá delikado. Bou di ki kondishon e persona a papia sierto kosnan? Pero tabatin yen di kosnan ku bo ta bisa: hè, si ta na un otro pais den Sur-Amérika gewoon nan lo a "grijp in"mesora, bisa "Stòp e transmishon".

Kiko mi kier men ku "strekking"?
Durante e transmishon tabatin sierto kosnan ku bo ta bisa ta "beledigend" pa "derden". Tambe tin sierto kosnan ku ta worde bisá, ku bo ta puntra bo mes kiko ta e meta. E meta ta notisia pa pueblo òf e ta otro kos? I dado momento tabata masha difisil pa nos. Nos a yama un hurista ku a studia e "Verdrag van Rome" i a base di esei nos a bisa pues ku sierto kosnan bo por hasi si, dus den kuadro di bo responsabilidatnan pa ku gobierno.
Instigashon? Si bo tuma hurista A, e ta bisa "si", si bo tuma hurista B, e ta bisa ku "nò", hurista C ta bisa "het is midden in". Dus e kaso ta difisil".
Riba nos pregunta kon sr. Vis ta mira e echo ku e mandatarionan mes, e.o. Minister Laclé, den nan programanan na radio i televishon ta bisa kosnan ku klaramente no ta bèrdat, Sr. Vis a konstatá lo siguiente:

"Tin dos kos, mira, bo mester mira minister Laclé komo Mandatario, bo mester mira minister Laclé komo siudadano i tambe bo mester mira e doño di e emisora. Ami ta bisa: Minister Laclé por bai dilanti di e emisora komo mandatario i hasi sierto ekspreshonnan, pero esei ta minister Laclé mester dunabo un splikashon pakiko e ta hasi →

ekspreshonnan asina; i komo polítiko? Na dado momento pa nos ta difisil pa stipula kon leu un polítiko por bai. Un polítiko tin otro tarea den e komunidat aki. I ta p'esei ta difisil. Si nos buska un hurista, e hurista ta bisa: Tende aki, komo polítiko e homber ei tin mag di ekspresá, pasobra e tin un sierto meta, pero esei ta keda na e responsabilidat di e doño di e emisora. Awor si e doño di e emisora permití pa su emisora worde usá pa sierto metanan, "daar draait het om." Un doño di un emisora ta haña e vergunning a base di e reglanan ku ta internashonal.
Dikon den un kaso sí i den un otro kaso nó ta hasi un investigashon? "Nos no ta skucha tur programa. Esei no ta e intenshon di Landsradio. Landsradio ta hasi esei solamente si e haña indikashon ku tin sierto emisora ku ta hasi maluso di e vergunning ku nan tin i e ora ei nos ta bai "luister af" programa. Bo por haña indikashon di pueblo, públiko, òf ho ta haña "opdracht van hogerhand". Kijk, dan moet je het dus wel volgen. Nos no ta bai "stem af" 24 ora riba un emisora pa wak kiko e ta hasi. Nó! Dat is onbegonnen werk".
"E libertat di ekspreshon ta masha komplèks. Kon bo ta mir'e komo mandatario, komo siudadano, komo polítiko. Ta difisil. Nos por diskutí, bo por laga e huristanan diskutí. Ta difisil, pasobra kada hende mester sa kon leu nan por bai".



Komentario

E parti di e transmishon di dia 12 mart ku Landsradio a kai ariba, tabata e parti ku a kubri e aktuashon di "riot-commando." Albertico Arends den su mobil-unit ta relatá loke tabata pasando: kon e gas lagrimógeno a traha riba e hendenan i kon un sierto momento e mes tambe a haña e gas den su kara i wowonan.
Segun sr. Vis na e momento ei sr. Arends mester a pasa pa studio, pasobra e no por tabata ohhetivo mas i pasobra segun e, ta komedia sr. Arends tabata hunga. Nos di S&K ta di un otro opinion: loke sr. Arends tabata trese tabata puro informashon, "hot, hot news". Tabata un suseso úniko, históriko ku e kier a kubri den tur su aspektonan pa su oyentenan. Si el a duna su komentario i si el a bisa loke e tabata sinti, eksperiensiá na e momento ei, anto esei ta mas ku lógiko i su pleno derecho. *Libertat di ekspreshon i opinion!*
Den e kaso di Carina a pasa e mesun kos: Lenny Denz a duna su opinion i a laga na e oyentenan pa disidí. Instigashon ta otro! Ningun di dos no a ofendé ni ridikulisá ningun hende tampoko.
Típiko ta ku tin hende ta yama loke un persona bisa *instigashon*, ora e ekspreshon òf opinion di e persona ei no ta kuadra ku su opinion òf ku opinion di e partido polítiko ku ta na mando.

Lo kontrario sí ta aseptabel pa e hendenan aki? Kuanto bes nos no ta tende den programanan polítiko kon e polítiko ta lansa mentira tras di mentira, ta ofende hende ku e solo meta di haña pueblo na su banda? Un ehèmpel hopi kla ta un programa resien di Minister Laclé mes na Radio Kelkboom. Pero e ora ei sí ningun hende no ta yama ningun minister bisa ku tal kos no por i ku mester hasi investigashon. Ta parse ku loke ta konta p'esun, no ta konta p'e otro!
Esaki ta libertat di ekspreshon i opinion?
Esaki ta demokrasia ku ta warda nos?
"Sera bo boka, sino .....?
Bèrdat i propio opinion ta kore peliger di bira kastigabel i gañamento i hipokresía di bira birtut ku ta haña rekompensa!!
En todo kaso ta di aploudí ku den e dos kasonan aki e instansia konserní a pone e "redashi" un banda despues di e investigashon. ●

Union ta hasi forza

Uni nos tur ta marcha hunto
Pa democrasia prevalece
Homber y muhé ta hunto
den e lucha laboral.

Refrein:
Convenci cu union ta hasi forza
Nos lo logra e causa meresi
Convenci cu union ta hasi forza
Nos lo lucha te final.

Alsa voznan di protesta
contra e medidanan unilateral
y demostra ku obrero tin derecho
Riba un trato di igualdad.

Refrein:
Convenci cu union ta hasi forza
Nos lo logra e causa meresi
Convenci cu union ta hasi forza
Nos lo lucha te final. (3x)

Radiovergunning

E artíkulonan den e "radiovergunning" ku ta relevante den e asunto aki, ta e siguientenan:

Artikel 2

De vergunning wordt verleend met ingang van heden voor 5 jaar, tenzij deze vergunning eerder wordt ingetrokken of mocht eindigen door opzegging zijdens de vergunninghouder, dan wel wanneer de inrichting niet uiterlijk een jaar na datum van ingang dezer vergunning in gebruik is gesteld. De vergunning kan, na waarschuwing door de Minister, worden ingetrokken of voor een bepaalde termijn geschorst:
a. Indien een of meer der vergunningsvoorwaarden niet of niet voldoende worden nageleefd;
b. indien de uitzendingen via de radio-omroep anders dan door overmacht gedurende 30 (dertig) achtereenvolgende dagen of binnen 90 (negentig) achtereenvolgende dagen gedurende een totaal van 30 (dertig) dagen of meer, worden gestaakt of niet naar de eis hebben plaatsgevonden.

Artikel 11

De vergunninghouder zendt geen programma's uit, welke:
a. naar de inhoud of strekking in strijd zijn met het algemeen belang of de veiligheid van het Koninkrijk of diens territoriale onschendbaarheid, waaronder begrepen het algemeen belang, de veiligheid en territoriale onschendbaarheid van ieder der landen, de openbare orde of de goede zeden;
b. kennelijk bestemd zijn voor het buitenland, tenzij hiervoor door de Minister vergunning is verleend.
c. bedriegelijke of valse noodseinen of noodoproepen inhouden;
d. behoudens in noodgevallen, geadresseerde berichten bevatten;
e. direkt of indikrekt een aanprijzing inhouden voor het aanwenden van geneesmiddelen in de zin van de Landsverordening op de geneesmiddelenvoorziening (P.B. 1969, no. 24);
f. direkt of indirekt een aanprijzing inhouden voor het gebruik van sterke drank anders dan volgens de in artikel 12, 13 en 14 aangehaalde maatregelen;
g. in het algemeen zodanig zijn samengesteld of van een zodanige inhoud zijn, dat zij in strijd zijn met de plichten en verantwoordelijkheden van degene, die van het recht tot vrije meningsuiting gebruik maakt.

Artikel 19

1. Vergunninghouder legt de letterlijke tekst van het in de uitzendingen gesproken woord vast en bewaart die tekst gedurende tenminste zeven dagen.
2. Op de eerste vordering van of vanwege de Minister van Justitie stelt de exploitant de vastgelegde tekst ter beschikking van de Minister van Justitie.
3. Terugbetaling van deze gelden bij tussentijdse intrekking van de vergunning en ongeacht de redenen welke tot intrekking van de vergunning hebben geleid, vindt niet plaats.
4. Het verschuldigde vergunningsrecht kan te allen tijde bij Landsbesluit gewijzigd worden.









De foto's in dit nummer zijn van Ireno Kock, Harry Oplaat en Rinus de Graaff





SOMBERE WERKELIJKHEID BIJ DERTIG GRADEN BOVEN NUL

ORO HUBO

Een vriend van mij heeft ooit een prachtig gedicht geschreven over Aruba. Daarin heeft hij de kern geraakt van de psychologische gesteldheid van onze kleine natie (Oh ja, waarom niet?).

En Aruba
la consciencia
sonámbula
se rie con
dientes de
espuma.

Donde el invierno
y el verano
son hermanos;
las madres
se rien
para que
sus hijos
no miren
de donde
vienen
los alacranes.

Dat is wel wat anders dan de verzameling clichés die onze Padú ten beste geeft in zijn ode aan de 'Separashon'.

Vooral de regels:

Aruba den su gloria
cu placa i sin debe

en

Industria mericano
treci aki pa Lago,
ta tene isla sano,
y liber di estrago.

DOOR DENIS HENRIQUEZ



doen nu, op de kop af zevenentwintig jaar later, hopeloos naïef aan. In zijn gedicht is alles oppervlak, alles glanst en blinkt, terwijl iedereen altijd heeft geweten dat het niet allemaal goud was en zeker niet voor eeuwig bedoeld.

Het illustreert wel wat in het eerste gedicht 'la consciencia sonámbula' werd genoemd. Aruba, perla di Caribe; maar een perla bevolkt door politieke somnanbules en zombies, lijkt het wel. Alleen een slaapwandelaar kan in alle ernst beweren dat ze het 'gevaar' niet hebben zien aankomen; een 'gevaar' dat als een virus altijd op de loer heeft gelegen, klaar om toe te slaan als het lichaam van de wereldeconomie verzwakte. De afhankelijkheid van het eiland van Venezuela is zo groot dat als deze grote broer ook maar even hoofdpijn krijgt, het eiland meteen ten grave gedragen kan worden. Wat is er allemaal niet gebeurd de afgelopen jaren? Venezuela tobt met gigantische buitenlandse schulden; de OPEC ligt al een poos op z'n

of sombere overpeinzingen bij tien graden onder nul



gat; de olieopslagtanks in het Westen barsten van de olie.
Zelfs al zou Europa een half jaar ingesneeuwd blijven, zoals nu, zal de vraag naar olie maar licht toenemen. Maar dit is niet het enige.
Al in 1979 werden de eilanden gewaarschuwd voor de economische malaise die de eilanden niet ongemoeid zou laten. Er werd door het Centraal Plan Bureau in duidelijke taal gezegd dat er maatregelen moesten worden genomen om verslechtering van de economische situatie te voorkomen.
'Om verdere overbesteding, stijgende financiële tekorten bij de overheid en malaise in het bedrijfsleven te bestrijden dient de koopkracht van de Antillianen een jaar of vijf achteruit te gaan, is een ambtenarenstop nodig, moet de overheid bezuinigen en het bespaarde geld gebruiken om het particuliere bedrijfsleven en de werkgelegenheid op te peppen'.
(Ik citeer het CPB uit mijn artikel in Amigoe 16 juni 1979).
Blijkbaar zijn de inkomsten van het eiland zo hoog geweest in de afgelopen jaren dat men blind ging varen op de toekomst. Nu de gouden bergen als sneeuw voor de zon zijn weggesmolten, blijkt dat er in wezen niets is veranderd sinds 1979, want een delegatie van Nederlandse parlementariërs komt in januari 1985 tot dezelfde opmerkingen als indertijd het CPB:
'We kunnen ons namelijk niet aan de indruk onttrekken dat de overheidsuitgaven behoorlijk uit de hand zijn gelopen en dat vooral het aantal ambtenaren veel groter is dan voor een doelmatig en efficiënt functioneren van de overheid vereist is.' (NRC 25-1-85).
Door de economische opleving van de laatste jaren is iedereen blijkbaar in slaap gevallen, want anders kan ik het niet verklaren dat men in staat is geweest de schijnwelvaart voor werkelijkheid te houden. Er zitten toch economen bij de overheid? Of werden ze overstemd door de Stem van het Volk?

Iedereen vergat kennelijk dat men van de fooien van de buitenwereld leefde. Integendeel, de politici dachten dat ze over 'eigen' geld beschikten en de natie, meegesleept door het enthousiasme van de Grote Leider begon zich een pose aan te meten van een wereldmogendheid. De Grote Somnanbule reisde met zijn slaafse hofhouding de wereld rond om het nieuws te brengen dat in de Caribische wateren een nieuw continent was verrezen, als een Venus uit het schuim der golven.
In 'Intermediair' van de afgelopen weken las ik over een staaltje slaapwandelen, waar mijn haren van te berge rezen. Het schijnt dat 30% van de inkomsten van het eiland opgesoupeerd zijn aan . . . representatieve doeleinden! Medio 1985 zullen de liquide middelen op zijn als er geen hulp komt. Waar is al het geld gebleven?
En dan te bedenken dat zelfs met de inkomsten van de Lago de uitgaven van het eilandsbestuur een gat in de begroting hebben geslagen, laat staan nu de Lago weggaat en de Status Aparte voor de deur staat. Regeren is vooruitzien, zei de blinde en dommelde weer in. Dat is het nieuwste Arubaanse spreekwoord, lijkt me. Werkelijk, het eiland heeft meer te lijden onder het gebrek aan leiderschap dan aan gebrek aan 'resources'. Het is niet zo dat de overheid Lago had kunnen tegenhouden. Daarvoor is het eiland nu eenmaal te klein en te onbelangrijk. Maar het politieke onvermogen om orde op zaken te stellen, al is het maar om de eerste klappen op te vangen voor als de magere jaren aanbreken, getuigt van een zeldzaam gebrek aan verantwoordelijkheid tegenover het Sagrado Pueblo.
Extra hulp uit Nederland of van het IMF zal slechts onder stringente condities worden geleverd.
'Het komt er inderdaad op neer dat u in dat geval min of meer onder curatele wordt gesteld', zegt Erica Terpstra, een van de delegatieleden. Eenzelfde conclusie had ik trouwens ook al getrokken in mijn artikel in 1979. Hoe kom je anders uit de problemen?
Wat nu?
De broekriem aantrekken, bezuinigen, de tering naar de nering zetten en wat dies meer zij. De broekriem van wie, om precies te zijn?
De leiders zullen niet veel te lijden hebben. Ze zitten, zoals het goede leiders betaamt, altijd op rozen. De ellende zal heel democratisch verdeeld worden over alle ambtenaren,



. . . hotelkamers verdubbelen . . .

zowel over de serieuze en hardwerkende mensen als de politieke vrienden die uitbetaald worden voor banen die er niet zijn en voor werk dat niet geleverd wordt. Want ik zie geen enkel Antilliaanse politicus gaan tornen aan het patronagesysteem, deze 'Antilliaanse realiteit' waar Roy Markes zeer waarschijnlijk over sprak toen hij de Nederlandse parlementariërs gebrek aan begrip verweet. El Lider Máximo op Aruba zal er zeker geen vinger naar uitsteken, want daar zou hij zijn populariteit alleen maar geweld mee aandoen.
De goeden en de slechten over één kam scheren zet kwaad bloed bij de goeden en terecht. Bovendien komt het ideaal van de Status Aparte in een ander daglicht te staan, nu er nergens geld voor is. Idealen zijn mooi zolang je geld hebt om ze te betalen, anders zijn ze slechts droommanifestaties.
Een 'eigen' ortografie zal het drukken van schoolboeken economisch onmogelijk maken; met een 'eigen' munt lopen spaarders het risico hun geld te zien veranderen in waardeloos papier; de traditie van politieke benoemingen vernietigt de onafhankelijkheid van een 'eigen' rechtspraak en maakt zelfs de pretentie dat je in een rechtstaat leeft, onmogelijk. Het is vragen om moeilijkheden.
Maar het volk moet offers brengen voor zijn vrijheid, zegt de Grote Leider.
Vrijheid? Welke vrijheid?
De vrijheid om niet door Curacao onderdrukt te worden!
'I kid you not', zou de onvolprezen dr. luis op di moment gezegd hebben. De vrijheid om niet onderdrukt te worden door Curacao! . . .
De grootste kwaal van de Caribische eilanden is de obsessie met hun insulaire vrijheid. Door de versplintering van het Caribisch gebied zullen al deze staatjes vroeg of laat in handen kunnen vallen van de Big Brothers die al geruime tijd op aas uit zijn in de Caribische wateren.
Onze 'hermanos' aan de overkant hebben al plaats gemaakt voor ons.

'La ley podrá establecer un régimen jurídico especial para que aquellos territorios que, por libre determinación de sus habitantes y con la aceptación del Congreso, se incorporen en la República', zo luidt artikel 15 van de Venezolaanse grondwet uit 1961 en zelfs een slaapwandelaar herkent hierin de knipoog van Venezuela naar de Benedenwindse eilanden. Maar misschien is dit geen schrikbeeld op Aruba. Misschien dat de afkeer van de Arubanen tegen de Curaçaoënaars zover gaat dat ze liever tweederangs Venezolanen willen worden, dan dat ze een klein gedeelte van hun zelfstandigheid willen prijsgeven in ruil voor voordelige banden met een eiland waarmee ze al sinds mensenheugenis culturele, historische en familiebanden bezitten.
Het meest voor de hand liggende alternatief voor het wegvallen van de inkomsten van de Lago is de toeristenindustrie vergroten.
'We geloven dat we het verlies van de vierduizend directe en indirecte arbeidsplaatsen bij de Lago een heel eind op kunnen vangen als we het aantal hotelkamers verdubbelen', zegt Humphrey van Trikt in Intermediair.
Ik help het hem hopen. Allereerst zijn die kamers niet in een dag gebouwd en waar moeten de werklozen in de tussentijd naartoe? Bovendien is het bouwen van kamers een kwestie van cement storten. De kamers met paying guests vullen is een ander verhaal. Het een volgt niet logisch uit het ander, zeker niet met de schrikbarende prijzen die deze hotels durven vragen. Niks doen is natuurlijk geen alternatief, maar men moet ook de andere kant van de medaille onder ogen durven zien. Massaal mensen naar zo'n klein vakantieoord trekken heeft onvermijdelijk consequenties voor de kwaliteit van het leven in die samenleving. Nu al zijn de negatieve gevolgen van het toerisme zichtbaar, laat staan als de trek naar de eilanden nog massaler zal worden.
Het kleine beetje culturele identiteit dat Aruba nog heeft zal verder verwateren; de prachtige zee voor de kust zal het lot gaan delen van de Middellandse Zee, waar je het water niet indurft vanwege de viezigheid die op de golven dobbert; het onderwijs dat zich 'moet aanpassen aan de behoeften van de samenleving', zal uiteindelijk slechts obers afleveren en dat is, met alle respect voor de obers, geen onderwijs.
Bovendien zal het massale toerisme het eiland beroven van juist datgene waar het →



zijn aroma van verkrijgt. Als de toeristen komen omdat de zee schoon is en de stranden rustig, zullen ze wegblijven als de zee smerig wordt en de stranden druk.
Laat ik hopen dat ik de smaak van de gemiddelde Amerikaanse toerist te hoog heb aangeslagen.
Zelfs als deze nieuwe plantages, de toeristenhotels, de redders in de nood blijken te zijn, dan nog is het de vraag voor hoelang? Het eiland wordt zo nog meer afhankelijk van de grillen van buitenlanders. Het is tragisch, maar realistisch om te constateren dat het kleine beetje onafhankelijkheid dat men lokaal had kunnen realiseren altijd te onverschillig is aangepakt om iets te kunnen opleveren. Een paar kleinschalige bedrijfjes, een beetje landbouw om in de eerste levensbehoeften te voorzien, niets is van de grond gekomen. De aanzetten die er waren genoten een kortstondig enthousiasme, meer niet. Welke kapitaalkrachtige wil nu zijn geld riskeren op een klein eiland met zo'n onduidelijke toekomst? Hoe komt het dat elders kleine bedrijfjes wel toekomst bezitten? Hoe komt het dat op sommige plaatsen op de wereld zelfs woestijnen vruchtbaar worden, maar alleen op Aruba de grond zo weerbarstig is dat de tomaten het vertikken te groeien?
Wat hebben de verantwoordelijke bestuurslieden gedaan sinds het begin van de rampzalige ontwikkelingen?
'De Nederlandse parlementatiërs', lees ik in de NRC van 25-1-85, 'zijn geschokt te zien dat de overheden nog nauwelijks maatregelen hebben genomen om het hoofd te bieden aan de enorme problemen. Wel wordt bij Nederland aangeklopt door de Antillen voor aanvullende financiële hulp.'
Het is het eeuwige refrein. Alles moet van buiten komen. Van binnen uit wordt niets gegenereerd; alleen de dromen zijn van Arubaans fabrikaat.
Maar het kan zijn dat men aan het wachten is op het wonder à la anno 1927 toen ene Mr. Rogers voet aan wal zette op Aruba en de Arubanen veranderde in de grootste Amerikanofielen ter wereld.
De wonderen zijn misschien de wereld nog niet uit, maar ze zouden wel eens lang kunnen uitblijven, net als de regen op het eiland. Als de tijd verstrijkt zal de geschiedenis van Aruba gevaarlijk veel beginnen te lijken op die van Macondo, het dorpje van García Marquez. Daar verscheen er op een dag ook een zekere Mr. Herbert die zo verkikkerd raakte op bananen, dat hij meteen een bananenmaatschappij oprichtte en het dorp met geweld de twintigste eeuw inloodste. Jaren later, na de langdurige regens, verdween hij even plotseling als hij gekomen was, het dorp en de plantages aan hun lot overlatend.
Zolang het geld binnenstroomt en de buitenlandse bankrekeningen groeien, zullen de Mr. Herberts en de Mr. Rogers' altijd op hun plekje blijven. Maar o wee als de wind in de wereldeconomie gaat draaien. Dan pakken ze in stilte hun koffers en verdwijnen voorgoed; waar eens de buizen en de glimmende metalen pijpen trots de welvaart van het eiland verkondigen, blijft slechts een afzichtelijke schroothoop achter, met op de achtergrond 'het zwijgend schuimen van de zee', om nog even bij Macondo stil te staan. Het eiland is niet meer in de gelegenheid om te wachten op de goedgunstigheid van een Mr. Rogers, een Mr. Herbert of een of andere sjeik uit Arabië. Dat is allemaal wachten op . . . Godot.
De politici hadden de ontwikkelingen moeten voorzien, al was de klap niet te voorkomen. Daarvoor hebben ze nu eenmaal de politieke verantwoordelijkheid op zich genomen.
De heren zullen zich eindelijk waar moeten gaan maken. Het is te hopen dat zij die het volk zo kundig in slaap hebben weten te sussen, haar even deskundig zullen weten te leiden als ze eindelijk weer wakker wordt en de rauwe werkelijkheid haar aan ziet staren.

NAN TA KANTA NOS TA BALIA

Riba ritmo
di Aruba Dushi Tera
ku bandera
den nos man
nos ta balia wals
ku anan a duna nos

Na skol nos muchanan
di awendia
'un tin un pariba ni pabou
ta unda, kon, ku kiko
nan lo sigui studia
pero
anan ta kanta
anos ta balia

Riba olanan
di Status Aparte
nos ta drif bai
den nos .....
nos Aruba so
su so den mundo
ku kabes chiki
di un feneta
ta na unda
nos ta bai
anan ta kanta
anos ta balia

Ki nos mes
e mes un pueblo
sa ta ki
ta sosode
si nos tir'un bista
rista den tur skina
lo nos ripara
k'un kantidat
di nos Rubiano
un sa
ki ta andando
pesei
anan ta kanta
anos ta balia

Si nos sigui bai
asina
nos demokrasia
ta para bira
diktatura di berdat
libertat
ta na unda
bo a keda
pero
anan ta kanta
anos ta balia

Nos Rubiano
lanta para
mira kiko
nos por hasi
lag'e kanto
i e baila
tin nan harmonia

Nena Bennett
18 mart 1978

